

14. Siyah Kadın Edebiyatı: Direniş Merceğinden Güzelliği, Bedeni ve Kimliği Geri Kazanmak ¹

Ela OCAK YELTEKİN ² & Aydın GÖRMEZ ³

APA: Ocak Yeltekin, E. Görmez, A. (2026). Siyah Kadın Edebiyatı: Direniş Merceğinden Güzelliği, Bedeni ve Kimliği Geri Kazanmak. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (53), 258-272.
DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.21682750>

Öz

Bu çalışma, Siyah kadın edebiyatını güçlü bir direniş alanı olarak incelemektedir ve Siyah feminist düşünce merceğinden güzelliğin, bedenin ve kimliğin yeniden kazanılmasına odaklanmaktadır. Kölelik, ırkçılık, cinsiyetçilik ve sınıf baskısı tarafından şekillendirilen Siyah kadınların tarihsel deneyimlerine dayanan bu çalışma, Siyah feminizmin hem teorik hem de politik bir çerçeve olarak ortaya çıkışı ve gelişimini izlemektedir. Patricia Hill Collins, Kimberlé Crenshaw, bell hooks ve Audre Lorde gibi önemli düşünürlerden yararlanan çalışma, kesişimselliğin ve Siyah feminist düşüncenin, Siyah kadınların deneyimlerini ortaya çıkaran baskın anlatılara nasıl meydan okuduğunu vurgulamaktadır. Çalışma Siyah kadın edebiyatının yalnızca sanatsal bir ifade biçimi olarak değil, aynı zamanda bilgi üretimi, öz tanımlama ve direniş için kritik bir alan olarak da işlev gördüğünü savunmaktadır. Siyah kadın yazarların Avrupa merkezli güzellik standartlarını nasıl yıktığını ve Siyah kadın bedenini bir eylem ve güçlenme alanı olarak nasıl yeniden kazandığını analiz ederek, çalışma, edebiyatın kimliği yeniden tanımlamada ve baskı sistemlerine meydan okumada nasıl dönüştürücü bir araç haline geldiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, bu araştırma, Siyah feminist edebiyat pratiklerinin, Siyah kadınların seslerini, deneyimlerini ve yaratıcı ifadelerini merkeze alarak hem kültürel hem de akademik söylemleri yeniden şekillendirdiğini göstermektedir.

Anahtar kelimeler: Siyah Kadın Edebiyatı, Beden, Güzellik, Siyah Feminizm

¹ **Beyan (Tez/ Bildiri):** Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur. Bu makale, "Reframing Black Female Identity: Beauty and Body in Hurston's *Their Eyes Were Watching God*, Morrison's *The Bluest Eye*, and Adichie's *Purple Hibiscus*" başlıklı doktora tezi kapsamında üretilmiştir.

Çıkar Çatışması: Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.

Finansman: Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.

Telif Hakkı & Lisans: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır.

Etik İzni: Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Etik Komisyonu tarafından 15.12.2025 tarihli kararla etik izni verilmiştir.

Kaynak: Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.

Benzerlik Raporu: Alındı – Turnitin, Oran: % 7

Etik Şikayeti: editor@rumelide.com

Makale Türü: Araştırma makalesi, **Makale Kayıt Tarihi:** 13.06.2026-**Kabul Tarihi:** 29.07.2026-**Yayın Tarihi:** 30.07.2026; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.21682750>

Hakem Değerlendirmesi: İki Dış Hakem / Çift Tarafli Körlleme

² (% 80) Öğr. Gör. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yabancı Diller Yüksekokulu / Lect. Dr., Van Yüzüncü Yıl University, School of Foreign Languages (Van, Türkiye) **e-posta:** elaocakyeltekin@yyu.edu.tr **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0002-1068-2688> **ROR ID:** <https://ror.org/041jyzp61>

³ (% 20) Prof. Dr., Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü / Professor, Van Yüzüncü Yıl University, Faculty of Letters, Department of English Language and Literature (İstanbul, Türkiye) **e-posta:** aydingormez@yyu.edu.tr **ORCID ID:** <https://orcid.org/0000-0001-7148-9630> **ROR ID:** <https://ror.org/041jyzp61>

Black Women's Literature: Reclaiming Beauty, the Body, and Identity Through the Lens of Resistance ⁴

Abstract

This study examines Black women's literature as a powerful space of resistance, focusing on the reclaiming of beauty, the body, and identity through the lens of Black feminist thought. Drawing on the historical experiences of Black women shaped by slavery, racism, sexism, and class oppression, this work traces the emergence and development of Black feminism as both a theoretical and political framework. Drawing on the contributions of prominent thinkers such as Patricia Hill Collins, Kimberlé Crenshaw, bell hooks, and Audre Lorde, the study emphasizes intersectionality and how Black feminist thought challenges dominant narratives that portray Black women's experiences. The study argues that Black women's literature functions not only as a form of artistic expression but also as a critical space for knowledge production, self-definition, and resistance. By analyzing how Black women writers dismantle Eurocentric beauty standards and reclaim the Black female body as a space for action and empowerment, the study reveals how literature becomes a transformative tool in redefining identity and challenging systems of oppression. In conclusion, this research demonstrates that Black feminist literary practices reshape both cultural and academic discourses by centering the voices, experiences, and creative expressions of Black women.

Keywords: Black Women's Literature, Body, Beauty, Black Feminism

⁴ **Statement (Thesis / Paper):** It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation process of this study and all the studies utilised are indicated in the bibliography. This article has been produced within the scope of the doctoral thesis titled "Reframing Black Female Identity: Beauty and Body in Hurston's *Their Eyes Were Watching God*, Morrison's *The Bluest Eye*, and Adichie's *Purple Hibiscus*".

Conflict of Interest: No conflict of interest is declared.

Funding: No external funding was used to support this research.

Copyright & Licence: The authors own the copyright of their work published in the journal and their work is published under the CC BY-NC 4.0 licence.

Ethics Statement: Ethical permission was granted by Van Yüzncü Yıl University University Ethics Commission with the decision dated 15.12.2025.

Source: It is declared that scientific and ethical principles were followed during the preparation of this study and all the studies used are stated in the bibliography.

Similarity Report: Received – Turnitin /Ithenticate, Rate: 7 %

Ethics Complaint: editor@rumelide.com

Article Type: Research article, Article Registration Date: 13.06.2026-**Acceptance Date:** 29.07.2026-**Publication Date:** 30.07.2026; **DOI:** <https://doi.org/10.5281/zenodo.21682750>

Peer Review: Two External Referees / Double Blind

Edebiyat hem sözlü hem de yazılı biçimleriyle çağlar boyunca varlığını koruyan, toplumların kültürel belleğini taşıyan ve ulusların oluşum süreçlerinde önemli bir rol üstlenen köklü bir araç olarak kabul edilmektedir. Amerika Edebiyatında farklı etnik kökenlere, dillere ve kültürlere sahip topluluklar, edebiyatı kimlik oluşturma, deneyimlerini görünür kılma ve kültürel çeşitliliği yansıtmaya yönelik bir araç olarak kullanmaya devam etmektedirler. Bu çok kültürlü edebiyat ortamında, Siyah kadınların seslerini duyurmaları için de edebiyat önemli bir rol üstlenmektedir. Tarih boyunca edebiyat, yalnızca toplumların bir yansıması olmakla kalmamış, aynı zamanda onların kolektif bilincini şekillendiren bir alan olmuştur. Kültürler geliştikçe, edebiyat ortak hafızanın, mücadelenin ve umudun bir deposu hâline gelmiş; sesi kısılmış olanlara söz, ötekileştirilmiş olanlara ise bir ayna sunmuştur. Bu geniş ve çok katmanlı edebî miras içinde, Afrika kökenli Amerikalı edebiyatının ortaya çıkışı, sanatsal ifade ve kültürel kimliğin yeniden tanımlanmasında dönüm noktası niteliğindedir. Kölelik, ırk ayrımcılığı ve sistematik dışlanma gibi acılı ancak dirençle örülü bir tarihten beslenen Siyah edebiyatı hem belleği koruyan hem de insanlığı yeniden sahiplenen bir kültürel direniş biçimine dönüşmüştür. Yazılı ve sözlü anlatı biçimlerini bir özgürleşme aracına çeviren bu edebiyat, tarih boyunca susturulmuş deneyimlere tanıklık etmektedir. İlahi ezgilerden halk masallarına, romanlardan şiire kadar uzanan bu üretim, edebiyatı hem bir varoluş eylemine hem de bir hayatta kalma biçimine dönüştürmüştür. Böylece Afrika kökenli Amerikalı yazarlar, edebiyat kanonunu yalnızca zenginleştirmekle kalmaz, aynı zamanda ona meydan okur; egemen anlatıları sorgular, güzellik ve kimlik kavramlarını yeniden yapılandırır ve eşitsizliklerle biçimlenmiş bir dünyada Siyah benliğin kimliğinin ortaya çıkmasına sebep olur. Bu direniş, siyah kadınların hayatlarını, tecrübelerini merkeze alan Siyah feminizmle yakından ilişkilidir. Irkçılığın ve cinsiyetçiliğin kesiştiği bu tarihsel ortamda, Siyah Feminizm anlam kazanmaktadır.

Siyah kadınların yazıları ırk, cinsiyet ve sınıf farklılıklarının ürettiği karmaşık gerçeklikleri belgelemekle kalmaz, aynı zamanda Amerikan kültürel ve politik yaşamını uzun süredir şekillendiren anlatılara da meydan okumaktadır. Siyah kadın yazarlar, Feminizmden farklı olarak tamamen kendilerini anlatan, deneyimlerini öne çıkaran ve ırk, cinsiyet ile sınıfın kesişiminde şekillenen bir söylem geliştirirler; böylece hem ataerkil hem de beyaz merkezli feminizmin eksik bıraktığı alanları doldurarak kendi direnişlerini ve bakış açılarını kurarlar. Varlıklarını, birey olmalarını ve tarihsel hafızalarını ortaya koymak için yeni hikâye anlatma biçimleri geliştirdikçe, eserleri daha geniş bir topluluğa ulaşır ve böylece yeni bir politik hareket olan Siyah Feminizm'in ortaya çıkmasına neden olurlar. Dolayısıyla, Siyah Feminizmi anlamak, tarihsel süreçle etkileşim kurmayı gerektirir; yalnızca sanatsal bir ifade olarak değil, aynı zamanda Siyah kadınların kendi deneyimlerini anlatmaları, görünür olma istekleri ve toplumsal adalet için yeni çerçeveler ortaya koydukları eleştirel bir alan olarak ilerlemektedir. Bu çalışma, Siyah kadın edebiyatını Siyah feminist kuram perspektifinden ele almaktadır. Patricia Hill Collins, Kimberlé Crenshaw, bell hooks ve Audre Lorde'un kuramsal yaklaşımlarından hareketle, Siyah kadınların güzellik, beden ve kimlik ekseninde geliştirdikleri direniş biçimleri incelenmektedir.

Feminist hareketler ve ırkçılık karşıtı mücadeleler tarihsel olarak önemli dönüşümler sağlamış olsa da her ikisi de Siyah kadınların yaşadığı ırk, cinsiyet, sınıf ve diğer güç eksenlerinin bileşik ve birbirini güçlendiren doğasını tam olarak hesaba katmada çoğu zaman başarısız olmuştur. Bu nedenle Siyah feminizm, Siyah kadınların bir bütün olarak mücadele etmelerine, kimlikleriyle ön plana çıkmalarına, toplumun onları birer birey olarak görmelerinde etkili bir rol oynamaktadır. Siyah feminizm terimi, Siyah kadınların hayatlarını şekillendiren ırkçılık, cinsiyetçilik, sınıfçılık ve diğer baskı biçimlerinin iç içe geçmiş yapılarını incelemektedir. Bu unsurlar birbiriyle ilişkili olsa da aynı değildirler; aksine, Siyah feminizm, belirli tarihsel ve toplumsal şartlara cevap veren bazı hareketler aracılığıyla ortaya çıkmıştır. Ondokuzuncu yüzyılda Sojourner Truth'un konuşmalarından Sivil Haklar ve Siyah Güç dönemlerindeki toplumsal hareketliliğe kadar uzanan erken dönem örgütlenmeleri ve bilinçlenme çabaları, Siyah

kadınların hayatlarında ırk ve cinsiyetin ayrılmazlığı üzerinde durarak modern Siyah feminist düşüncenin temellerini oluşturmuştur. Truth'un meşhur "Sürdüm ve ekim... ve hiçbir erkek bana liderlik edemedi- ve ben bir kadın değil miyim?"(Truth, 1995: 36) ifadesi, erken dönem feminist düşünceye yerleşmiş ırkçı ifadelerle doğrudan meydan okumuş ve terim ortaya çıkmadan çok önce, kesişimsel bilincin erken bir ifadesi olarak dile getirmiştir.

Bu düşünceleri temel alıp birleştiren Patricia Hill Collins, Siyah kadınların gündelik deneyimlerinin kendi kimliklerini bulup, savunmalarıyla Siyah feminist bakış açısı kavramını ortaya atmıştır.

Fikirler, bilgi ve bilinç, bireysel siyah kadınlar üzerinde böylesine bir etkiye sahip olabiliyorsa, bir grup olarak siyah kadınlar üzerinde nasıl bir etkisi olabilir? Afro-Amerikan kadınların, siyah kadınların güçlenmesini teşvik etmede benzer bir amaca hizmet eden kolektif bir bilgi birikimi yarattığından şüpheleniyordum. Siyah Feminist Düşünce, bu tür bir bilginin varlığını belgelemeyi ve sınırlarını çizmeyi amaçlıyordu. (Collins, 2000:11)

Collins'in bu ifadesi, Siyah feminist düşüncenin yalnızca kişisel kimlik arayışı değil, aynı zamanda Siyah kadınların tarihsel deneyimlerinden etkilenen toplumsal bir hareket olduğunu ortaya koymaktadır. Bu toplumsal hareket, Siyah kadınların kölelikten Jim Crow dönemine, Sivil Haklar Hareketi'nden günümüze kadar farklı tarihsel koşullarda geliştirdikleri direnişlerinden, anlatılardan, ahlaki değerlerden ve hayatta kalma mücadelelerinden beslenmektedir. Collins'e göre Siyah feminisim, Siyah kadınların toplumsal konumu, güç ilişkilerinin işleyişini ve bu ilişkilerin bireyler üzerindeki etkilerini anlamaya yönelik özgün ve eleştirel bir bakış açısı sunmaktadır. Bu açıdan, hem beyaz feminist teorinin evrenselci iddialarına hem de erkek merkezli siyah özgürlük düşüncelerine alternatif bir bilgi üretme biçimi sunmaktadır.

Siyah feminist düşünce, soyut bir teorik gelişme olarak değil, kölelik döneminden itibaren Afro-Amerikan kadınların deneyimlediği yaşam koşullarına, tarihsel mücadelelere ve siyasi dışlanmalara bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Siyah feminizmin kökleri, ırksal baskıya, cinsiyetçi boyun eğmeye, cinsel şiddete ve sosyo- ekonomik sömürüye karşı yüzyıllar süren bir direnişte yatmaktadır. Siyah feminizmin tarihsel temellerini anlamak, Siyah kadınların "kesişimsellik" teriminin ortaya çıkmasından çok önce, kesişen baskı biçimlerinde nasıl yol aldıklarını, bunları nasıl dile getirdiklerini ve bunlara nasıl karşı çıktıklarını izlemeyi gerektirir. Baskıcı kölelik kurumundan Sivil Haklar ve Siyah Güç hareketlerinin aktivizmine kadar, Siyah kadınlar sürekli olarak siyasi bilinci, toplumsal hayatta kalma stratejilerini ve daha sonra modern Siyah feminist düşünceye dönüşen entelektüel gelenekleri şekillendirmiştir. Irkçı kölelik ve ataerkil sömürünün ikili yapısı, kölelik döneminde Siyah kadınların toplumsal gerçekliklerini şekillendirmektedir. Siyah kadınlar hem tarla hem de ev işlerinde çalışmış, farklı alanlarda şiddete maruz kalmışlardır. Köleleştirilmiş erkekler büyük ölçüde emekçi bedenler olarak insanlıktan çıkarılırken, köleleştirilmiş kadınlar hem işçi hem de cinsel bir obje olarak insanlıktan çıkarılmışlardır; bu ikili baskı, Siyah kadınları benzersiz bir baskı kesişim noktasına yerleştirmiştir. Ancak köleleştirilmiş kadınlar da farklı direniş biçimleri oluşturmuşlardır. Kültürel pratikler, hikâye anlatıcılığı, akrabalık ilişkileri, gizli okuryazarlık ve günlük meydan okuma eylemleriyle toplumsal hayatta kalma bilincine katkıda bulundular. Örneğin, Harriet Tubman'ın Yeraltı Demiryolu'ndaki liderliği, Siyah kadınların resmi vatandaşlığa sahip olmalarından çok önce siyasi temsiliyetlerini ortaya koymuştur. Ayrıca, Maria W. Stewart gibi kadınların erken dönem kölelik karşıtı yazıları, ırk ve cinsiyet temelli boyun eğmeye yönelik erken dönem feminist eleştiriler dile getirerek, sonraki Siyah feminist entelektüel çalışmalara zemin hazırlamıştır.

İç Savaş'ın ardından, Yeniden Yapılanma dönemi Afrikalı Amerikalılar için kısa süreli, genişletilmiş bir siyasi katılım dönemi sunmaktadır. Ancak, siyah kadınlar sürekli olarak vatandaşlık haklarından

mahrum bırakılma ile karşı karşıya kahrılar ve haklarını kısıtlayan devlet ve toplum güçlerine karşı mücadele etmişlerdir. Ondokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın başlarında Jim Crow yasalarının yükselişi, ırk ayrımcılığını, hak mahrumiyetini, ekonomik sömürüyü ve yaygın ırksal şiddeti yeniden kurumsallaştırır. Siyah kadınların aktivizmi bu dönemde genişlemiştir. Ida B. Wells gibi isimler, beyaz üstünlükçü şiddete, özellikle de linçlere karşı çıkan kilit sesler olarak ortaya çıkarlar. Wells'in araştırmacı gazeteciliği, lincin iddia edilen suçlar için bir ceza olarak değil, ırksal terör ve ataerkil denetim aracı olarak kullanıldığını ortaya koymuştur. Çalışmaları, siyahların suçluluğuna dair yaygın söylemleri çürütürken aynı zamanda ırksal şiddetin cinsiyetçi niteliğini görünür kılmıştır. Jim Crow döneminde Siyah kadınların cinsel saldırı, baskı ve kamusal aşağılanmanın özgül biçimlerine maruz bırakıldığını vurgulamıştır. Dahası 1896'da kurulan Ulusal Renkli Kadınlar Derneği (NACW) gibi Siyah kadın kulüpleri, eğitimi, toplum refahını ve ırksal yükselişi desteklerler. Mary Church Terrell gibi liderler, ırk ve cinsiyet ayrımcılığına yönelik eleştirilerini dile getirirler ve daha geniş bir toplumsal adalet hareketi içinde Siyah kadınların haklarını savunmuşlardır. "Tırmanırken yükseliyoruz" sloganları, daha sonra Siyah feminist düşüncüyü şekillendirecek olan kolektif ilerleme ruhunu yansıtmıştır. Bu slogan Mary Church Terrell tarafından 1890'larda Ulusal Renkli Kadınlar Derneği (NACW) için Afro-Amerikan kadın dayanışma sloganı olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Yirminci yüzyılın başlarında, Afro-Amerikan kadınların entelektüel gelişiminde bir yükseliş yaşanmaktadır. Anna Julia Cooper, çığır açan eseri *Voice from the South*'ta, "Ne zaman ve nereye gireceğimi yalnızca Siyah kadınlar söyleyebilir" (Cooper, 1892:31) diyerek, Siyah kadınların ırksal adalet mücadelesindeki eşsiz ve vazgeçilmez rolünü vurgulamıştır. Cooper'ın metni, Afro-Amerikanların kurtuluşunda ırk, cinsiyet ve eğitimin kesişimini merkeze aldığı için, genellikle Siyah feminist teorisinin en eski formülasyonlarından biri olarak kabul edilmiştir. Harlem Rönesansı, siyah kadınların kültürel ve edebi ifade olanaklarını daha da genişletmiştir. Zora Neale Hurston, Jessie Redmon Fauset ve Nella Larsen gibi yazarlar hem ırkçı hem de ataerkil fikirlere meydan okuyan biçimlerde kimlik, özerklik, cinsellik ve topluluk temalarını ele almaktadırlar. Bu yazılar, siyah kadınlığın alternatif temsillerini sunar ve terim henüz dile getirilmemiş olsa bile, kendine özgü bir siyah feminist estetiğin gelişimine katkıda bulunmaktadır. 1950'ler ve 1960'lar boyunca, Siyah kadınlar Sivil Haklar Hareketi'nde vazgeçilmez roller oynamaktadırlar; çoğu zaman hareketin altyapısını örgütleyerek, stratejiler geliştirip ve hareketi daha da ileriye doğru sürdürdüler, ancak kamuoyunda sınırlı bir tanınırlık elde etmişlerdir. Ella Baker gibi liderler, taban örgütlenmesini ve katılımcı demokrasiyi savunarak Öğrenci Şiddetsiz Koordinasyon Komitesi (SNCC) gibi kurumları şekillendirmişlerdir. Baker'ın karizmatik erkek figürler yerine, kolektif liderliği merkeze alan felsefesi, gücü merkezden uzaklaştırma konusundaki temel Siyah feminist ilkeleri öngörmüştür.

Kesim noktaları kavramının resmi olarak ifade edilmesiyle, Siyah feminist düşünce tarihsel anlatıdan sistematik bir kuramsal çerçeveye doğru ilerlemiştir. Kimberlé Crenshaw, kurumsal yapıların ve yasal söylemlerin Siyah kadınların deneyimlediği benzersiz ayrımcılık biçimlerini nasıl sıklıkla gizlediğini açıklayan bir kavram olan kesişimsellik kavramını ortaya atarak bu eleştiriyi daha da keskinleştirir. Crenshaw bunu, Siyah kadın davacıların, yasanın ırk ve cinsiyeti yalnızca ayrı ayrı ele alması nedeniyle işten çıkarıldığı davalarla örneklendirir. Crenshaw, özellikle DeGraffenreid v. General Motors ve Moore v. Hughes Helicopters gibi davalar üzerinden, siyah kadınların hem ırk hem de cinsiyet temelli ayrımcılığa maruz kalmalarına rağmen hukuki sistem tarafından görünmez kılındığını dile getirir. Hukuk, bu iki kategoriye yalnızca ayrı ayrı değerlendirdiği için, siyah kadınların bireysel deneyimleri yasal olarak tanınmaz hâle gelmiştir. Crenshaw'ın da belirttiği gibi;

Kesişimsel deneyim, ırkçılık ve cinsiyetçiliğin toplamından daha büyük olduğundan, kesişimselliği

hesaba katmayan herhangi bir analiz, Siyah kadınların hangi özel biçimde ikincilleştirildiğini yeterince ele alamaz (Crenshaw, 1989: 140).

Bu ifade, toplumsal ayrıştırmanın —özellikle hukuki, politik ve toplumsal olaylarda— Siyah kadınların kişisel konumunu silikleştirdiğini açıkça ortaya koymaktadır. Böylece Crenshaw, kesişimselliğin yalnızca teorik bir çerçeve değil, aynı zamanda siyah kadınların maruz kaldığı çok katmanlı baskıları görünür kılan zorunlu bir araç olduğunu vurgulamaktadır.

Siyah feminist düşünce, sadece tarihsel deneyimlerin bir anlatımı olmaktan çıkarak, bu deneyimleri açıklayan ve çözümleyen kuramsal bir analiz çerçevesi hâline gelmektedir. Siyah feminist düşünce, ne yalnızca feminist hareketin bir uzantısı ne de yalnızca ırkçılık karşıtı mücadelenin bir alt başlığı olarak ortaya çıkmıştır. Siyah feminizm çok katmanlı yapıyı anlamlandırmak için özgün kavramsal araçlar geliştirmiştir. Siyah kadınların hem feminist hem de Siyah özgürlük hareketleri içinde yaşadıkları yapısal marjinalliğe bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Dolayısıyla Siyah feminist teori, baskının nasıl işlediğini görünür kılmak için ötesine geçerek, bilgi üretiminin kimin tarafından, hangi konumdan ve hangi deneyimler üzerinden yapıldığını da sorgulamaktadır. Bu bağlamda, Siyah feminist düşüncenin temel kavramlarını incelemek, teorisinin yalnızca politik değil, aynı zamanda epistemolojik bir müdahale olduğunu ortaya koyar. Bu doğrultuda, Siyah feminizmi yalnızca dışlanmaya bir tepki olarak değil, Siyah kadınların toplumsal mücadelelerinden, tarihsel deneyimlerinden ve kendini tanıma taleplerinden doğan ayrı bir entelektüel ve politik gelenek olarak ele almaktadır. Siyah feminizmin ayrı bir gelenek olarak nasıl ortaya çıktığını anlamak için, kölelik döneminden Sivil Haklar dönemine kadar Siyah kadınların yaşamlarını şekillendiren tarihi koşulları incelemek gereklidir. 1960'ların sonu ve 1970'ler, Siyah feminist düşüncenin açık biçimde adlandırıldığı, örgütlendiği ve kuramsallaştırıldığı kritik bir döneme işaret etmektedir. Sivil Haklar Hareketi ve Siyah Güç hareketi, ırksal adalet mücadelesinde önemli kazanımlar sağlamış olsa da bu hareketler içerisinde Siyah kadınların yaşadığı cinsiyet temelli dışlanmalar giderek daha görünür hâle gelmiştir. Aynı şekilde, beyaz merkezli feminist hareketlerin gündemleri de Siyah kadınların sınıfsal, ırksal ve tarihsel deneyimlerini yeterince temsil edememiştir. Bu ikili dışlanma durumu, Siyah kadınları kendi politik ve entelektüel konumlarını bağımsız bir biçimde tanımlamaya yöneltmiştir.

1970'ler boyunca Siyah kadınlar, kendi deneyimlerini merkeze alan toplumsal örgütlenmeler kurmuş; bu örgütlenmeler aracılığıyla Siyah kadınların mevcut baskı biçimlerini görünür kılmayı ve politik gündemin merkezine taşımayı amaçlamışlardır.

Bu dönemde kaleme alınan teorik ve politik metinler, Siyah feminist düşüncenin temel ilkelerini belirginleştirmiştir. Özellikle Combahee River Collective'in 1977 yılında yayımladığı bildiri, Siyah feminist bilincin açık bir politik deklarasyonu niteliğindedir. Bildiri, Siyah kadınların özgürleşmesinin, yalnızca cinsiyet eşitliği ya da yalnızca ırksal adaletle sınırlanamayacağını vurgulayarak, Siyah feminist mücadelenin kapsamını genişletmiştir. Bu metin, Siyah kadınların hem teori üreten hem de politik özne olarak hareket eden aktörler olduğunu açıkça ortaya koymuştur.

Bu dönemin önde gelen isimlerinden biri de ırk, cinsiyet ve sınıfı emek, hapis ve devlet gücü gibi maddi koşullarla ilişkilendiren çalışmalarıyla tanınan Angela Davis'tir. Davis, *Women, Race, and Class* (1981) adlı eserinde, Siyah kadınların baskısının tarihsel olarak ekonomik sömürünün yanı sıra ırksal ve cinsiyet hiyerarşileri tarafından nasıl şekillendirildiğini göstermiştir. Siyah kadınların rollerini kölelikten endüstriyel emeğe ve siyasi aktivizme kadar izleyerek, Davis, sınıf mücadelesini göz ardı eden herhangi bir feminist analizin eksik kalacağını göstermiştir. Benzer şekilde, bell hooks, ana akım feminizmin sınırlamalarına meydan okumada çok önemli bir rol oynamıştır. *Ain't I a Woman? Black*

Women and Feminism (1981) adlı eserinde hooks, beyaz feminist hareketlerin genellikle kadınlığı evrenselleştirirken, ırkçılığın Siyah kadınların deneyimlerini nasıl şekillendirdiğini göz ardı ettiğini savunur. Ataerkilliğin ve beyaz üstünlüğünün birlikte işlediğini ve feminizmin gerçekten özgürleştirici olabilmesi için her iki yapıyla da aynı anda yüzleşmesi gerektiğini vurgular. hooks'un çalışmaları, Siyah kadınların seslerini ön plana çıkarır ve feminizmi soyut ideallerden ziyade yaşanmış gerçekliğe dayanan bir hareket olarak ısrarla savunur. Benzer şekilde, şair, yazar ve aktivist Audre Lorde de, farklılığı bölünme yerine siyasi bir güç kaynağı olarak öne çıkararak Siyah feminist düşünceye katkıda bulunur. The Master's Tools Will Never Dismantle the Master's House (1984) gibi denemeleriyle Lorde, benzerlik yoluyla birlik arayan feminist hareketleri eleştirir. Kadınlar arasındaki farklılıkları, özellikle de ırk ve cinsiyetle şekillenen farklılıkları görmezden gelmenin, mevcut güç hiyerarşilerini yeniden ürettiğini savunur. Lorde'nin müdahalesi, kendini ifade etmenin, yaratıcılığın ve duygusal bilginin hayati bir direniş biçimi olduğunu vurgulayarak Siyah feminist söylemi genişletmiştir. Aynı zamanda Patricia Hill Collins, Siyah feminist düşünceyi bir bütün olarak anlamak için bir teorik çerçeve sağlar. Collins, Black Feminist Thought (1990) adlı eserinde, Siyah kadınların günlük deneyimlerine ve ortak tarihlerine dayanan toplumsal bir bilgi ürettiklerini savunur. Siyah kadınları yalnızca baskının öznelere olarak değil, toplumsal bir bütün içinde meydan okuyabilecek eleştirel bilgi üreticileri olarak konumlandırır. Collins'in çalışmaları, Siyah feminizmi bilgiye dayalı bir yapı olarak kurmaya yardımcı olur. Bu düşünürlerin ve yazarların eserleri birlikte ele alındığında, modern Siyah feminist düşüncenin aniden veya birbirinden bağımsız bir şekilde ortaya çıkmadığını göstermektedir. Aksine, Siyah kadınların deneyimlerini kendi şartlarıyla adlandırmayı amaçlayan sürekli eleştiri, toplumsal örgütlenme ve entelektüel emek yoluyla gelişmiştir. Yirminci yüzyılın sonuna gelindiğinde, Siyah feminizm, feminist ve eleştirel sosyal düşünce içinde ayrı ve etkili bir gelenek olarak kendini sağlam bir şekilde kurmuştur.

Siyah feminist kuram, Siyah kadınların deneyimlerini yapısal olarak farklı ve analitik olarak önemli kılan bir dizi temel kavram geliştirmiştir. Bu kavramlar soyut olarak ortaya çıkmamış; tarihsel mücadele, siyasi hareketler ve toplumsal müdahale sonucunda şekillenmiştir. Siyah kadınların yaşadığı koşulları adlandırarak, Siyah feminist düşünürler, baskıyı tekil veya evrensel olarak ele alan baskın feminist ve sosyal teorilere meydan okumuşlardır. Bu çerçevenin merkezinde, ırkçılık, cinsiyetçilik ve sınıf eşitsizliği gibi baskı biçimlerinin izole bir şekilde değil, eş zamanlı olarak işlediği ve birbirlerini güçlendirdiği anlayışı yer almaktadır; bu durum Siyah feminist siyasi ve entelektüel geleneklerde de dile getirilmiştir. Bu bağlamda, kesişimsellik, sosyal analiz, ırk ve cinsiyeti ayrı kategoriler olarak ele aldığı Siyah kadınların deneyimlerinin nasıl görünmez hale geldiğini anlamak için kritik bir bakış açısı sağlamaktadır. Benzer şekilde, iç içe geçmiş baskı sistemleri kavramı, güç sistemleri yapısal olarak birbirine bağlı olduğundan, tek bir tahakküm eksenine odaklanarak özgürleşmenin sağlanamayacağını vurgulamaktadır. Siyah feminist epistemoloji, Siyah kadınların yaşanmış deneyimlerinin kesin ve yetkili bir bilgi kaynağı oluşturduğunu ve onları pasif öznelere yerine teori üreticileri olarak konumlandığını ileri sürerek, baskın bilgi çerçevelerine daha da meydan okumaktadır. Kendini tanıma ve değerlendirme gibi kavramlar, Siyah kadınların dışarıdan dayatılan stereotiplere karşı direnişte kendi kimliklerini adlandırmalarının siyasi önemini vurgularken, siyah feminist bakış açısı ise Siyah kadınların sosyal konumlarının, daha ayrıcalıklı bakış açılarından gizlenmiş olan baskı kalıplarını ortaya çıkarabilen kendine özgü bir toplumsal bilinç oluşturmaktadır. Bu kavramlar Siyah feminist düşüncenin teorik temelini oluşturarak, güç, kimlik ve direnişin daha kapsayıcı ve tarihsel olarak temellendirilmiş bir analizini mümkün kılmaktadır.

Siyah feminizm edebiyatı, mevcut sisteme meydan okuyarak ve Siyah kadınları kendi deneyimlerinin kültürel üreticileri, öykü anlatıcıları ve kuramcılar olarak merkeze alarak kültürel ve edebi çalışmalarda dönüştürücü bir rol oynamıştır. Edebi ve kültürel analiz içinde, Siyah feminist eleştiri hem ana akım

edebiyatta hem de feminist araştırmalarda Siyah kadınların sürekli olarak ötekileştirilmelerine, klişeleştirilmesine ve susturulmasına bir yanıt olarak ortaya çıkmıştır. Edebiyatı tarafsız bir sanatsal alan olarak ele almak yerine, Siyah feminist akademisyenler, güç ilişkilerinin yeniden üretildiği, tartışıldığı ve yeniden düşünüldüğü bir alan olarak siyasi işlevini vurgulamaktadır.

Siyah feminizmin edebiyat çalışmalarına en önemli katkılarından biri, Siyah kadınlığın kontrol edici imgelerini ve klişeleşmiş temsillerini eleştirmesidir. Tarihsel olarak, Siyah kadınlar, ırksal ve cinsiyete dayalı baskıdan kaynaklı siyah kadın figürler aracılığıyla tasvir edilmişlerdir. Siyah feminist eleştirmenler, bu temsillerin yalnızca toplumsal tutumları yansıtmakla kalmayıp, aynı zamanda baskı sistemlerini sürdürmede aktif olarak rol oynadığını savunmaktadır. Siyah feminizm, kültürel metinler içinde bu sistemin nasıl işlediğini ortaya koyarak, bir direniş ve karşı anlatı alanı olarak eserlerle kanıtlamıştır. Siyah feminist edebiyat eleştirisi, sesin, eylemliliğin ve kendini ifade etmenin önemini vurgulamaktadır. Siyah kadınların yazıları, yalnızca etken bir ifade olarak değil, tarihsel silinmeye karşı öznelliği savunan bir müdahale olarak anlaşılmaktadır. Otobiyografik öykü anlatımı, sözlü gelenekler, parçalı anlatım ve toplumsal hafıza gibi anlatı stratejileri aracılığıyla, Siyah kadın yazarlar, estetik kurallara meydan okuyan alternatif edebi biçimler oluşturdular. Bu anlatı örnekleri, Siyah kadınların kendi yaşam gerçekliklerini kendi şartlarıyla ifade etmelerine ve hem ırksallaştırılmış hem de cinsiyete dayalı yorumlama biçimlerine direnmelerine olanak tanımaktadır.

Siyah feminizm, hangi seslerin akademik ilgiye değer görüldüğünü sorgulayarak edebi kanon oluşumunun incelenmesini de yeniden şekillendirmiştir. Siyah feminist akademisyenler, geleneksel edebi kanonların daha geniş sosyal eşitsizlikleri yansıtan dışlamalarla şekillendiğini savunmuşlardır. Değerlendirilmemiş metinleri yeniden keşfederek ve yerli eserleri Siyah feminist bir bakış açısıyla yeniden değerlendirerek, bu gelenek ile edebi çalışmaların sınırlarını genişletir ve kültürel üretimin daha kapsayıcı bir şekilde anlaşılması sağlarlar. Bu anlamda edebiyat, Siyah kadınların tarihinin ve siyasi hayal gücünün önemli bir arşivi haline gelir. Dahası, Siyah feminist yaklaşımlar kültürel çalışmaları edebiyatın ötesine taşıyarak müzik, görsel kültür, performans ve popüler medyayı da kapsar. Bu analizler, Siyah kadınların kültürel alanlarda görünürlük ve görünmezlikle nasıl başa çıktıklarını, yapısal eşitsizlik koşulları altında haz, direniş ve hayatta kalmayı nasıl müzakere ettiklerini incelemektedir. Günlük kültürel pratikleri anlam oluşturma alanları olarak ele alan Siyah feminizm, kültürün hem bir baskı aracı hem de bir güçlendirme aracı olarak nasıl işlev gördüğünü vurgulamaktadır. Kültürel ve edebi çalışmalarda Siyah feminizm, estetik ve politikanın ayrılmazlığını dile getirmektedir. Kültürel metinlerin yalnızca toplumsal gerçekliğin yansımaları olmadığını, aynı zamanda kimliklerin nasıl anlaşıldığı ve değerlendirildiği konusunda önemli rol oynadığını gösterir. Siyah kadınların bakış açılarını önemseyen Siyah feminist eleştiri, kültürü dinamik bir mücadele alanı olarak okumak için bir çerçeve sunmaktadır; bu alanda öykü anlatımı, temsil ve yaratıcı ifade, direnişin ve kendini tanımlamanın hayati biçimleri hâline gelmektedir. Siyah feminizm, değişen sosyal, politik ve kültürel koşullara yanıt olarak değişime uğramaya devam etmiştir. Irksal ve cinsiyete dayalı baskıyı ele alma konusundaki tarihsel kaynaklara bağlı kalmayarak, çağdaş Siyah feminist düşünce, yeni aktivizm biçimleri, kültürel ifade ve entelektüel sorgulama ile ilgilenmek üzere kapsamını genişletir. Bu gelişmeler, önceki geleneklerden bir kopuşu temsil etmekten ziyade, Siyah feminizmin yaşayan bir teorik ve politik çerçeve olarak uyarlanabilir ve dinamik karakterini yansıtmaktadır.

Siyah feminizm, yalnızca dışlanmaya karşı tarihsel bir yanıt olarak değil, aynı zamanda güç, kimlik ve direnişin nasıl anlaşıldığını temelden yeniden şekillendiren, sürdürülebilir bir kültürel ve politik gelenek olarak ortaya çıkmaktadır. Kölelik ve ayrımcılık altında yaşayan siyah kadınların deneyimlerinden, kültür, gelenek ve bilgi üretimiyle olan çağdaş etkileşimlerine kadar siyah feminizm, baskın feminist ve

ırkçılık karşıtı çerçevelerin sınırlamalarına sürekli olarak meydan okumuştur. Siyah kadınların yaşamlarının tek taraflı incelemelerle yeterince açıklanamayacağı yönündeki temel ısrarı, karmaşıklığı, çokluğu ve yapısal eleştiriyi ön plana çıkararak feminist düşüncüyü dönüştürmüştür. Siyah Feminizm, Siyah kadınları toplumsal hareketler içinde marjinal figürler olarak değil, deneyimleri baskı sistemlerinin nasıl işlediğine dair eleştirel çıkarımlar üreten merkezi aktörler olarak konumlandırmıştır.

Edebi bir bakış açısıyla, Siyah feminizm, Siyah kadınların yazıları için etkili bir arka plandan daha fazlasını sunar; edebiyatın bilgi üretimi, direniş ve kendini tanımlama alanı haline geldiği eleştirel bir çerçeve sağlar. Siyah kadınların edebi metinleri sadece deneyimi temsil etmekle kalmaz, aynı zamanda onu aktif olarak kuramsallaştırır ve kişisel ve toplumsal tarihleri politik ve kültürel müdahalelere dönüştürür. Anlatı sesi, öykü anlatma stratejileri ve hafıza ile kimliğin yeniden işlenmesi yoluyla, Siyah kadın yazarlar baskın edebi kanonlara meydan okur ve hangi öykülerin anlatılmaya ve incelenmeye değer olduğunu yeniden tanımlar. Bu anlamda, edebiyat, Siyah feminist düşüncenin sadece yansıtıldığı değil, aynı zamanda eyleme geçirildiği bir alan olarak işlev görür; teori ve yaşanmış deneyimin birleştiği bir yerdir. Siyah kadınların edebiyatını Siyah feminist bir bakış açısıyla okumak, edebiyatı Siyah kadınların özerkliklerini geri kazandıkları, öznelliklerini ifade ettikleri ve ırksal ve cinsiyete dayalı baskı yapılarının ötesinde alternatif gelecekler hayal ettikleri hayati bir alan olarak ortaya koymaktadır. Edebiyat, tarihsel deneyimin, kişisel hatıraların ve toplumsal kimliğin bir araya geldiği eşsiz bir alan sunarak, Siyah kadın yazarların anlatı biçimi aracılığıyla güç, ses ve direniş sorularını keşfetmelerine olanak tanımaktadır. Bu nedenle, teoriden edebiyata geçiş, Siyah feminist analizden bir kopuşu değil, aksine kurgunun hayal gücü ve sembolik alanında devamını işaret etmektedir.

Siyah Feminizmin teorik ve politik çevresiyle de ilgili olan Siyah kadın edebiyatı, geleneksel olarak siyah kadınların seslerini, bedenlerini ve kimliklerini göz ardı eden anlatılara meydan okuyarak, sürekli olarak bir direniş ve yeniden kazanım alanı gibi işlev görür. Azınlıklar arasında çoğunluğu oluşturan ve özgürlük arayışındaki edebiyatta itici bir güç olarak önemli bir konuma sahip olan siyah kadınlar, aynı zamanda edebiyatın da önemli bir parçası haline gelir. Tarih boyunca, bu sorunları ele almak ve toplumsal farkındalık yaratmak için sayısız girişimde bulunulmuştur; bunların en önemlisi feminist harekettir. 1970'lerde kadın haklarını savunan bir siyasi oluşum olarak ortaya çıkan feminizm, başlangıçta feminist söylemde uzun süredir baskın bir konumda bulunan orta sınıf beyaz kadınların mücadelelerine odaklanmıştır. İlk olarak, kadınların erkeklerle aynı hak ve özgürlüklere sahip olması gerektiği fikrini vurgulamışlardır. Kadınların toplumdaki konumları, cinsiyet farklılıkları, ataerkil düzenin baskısı, evde ve dışarıda yaşadıkları zorluklar ve erkek meslektaşlarıyla yaşadıkları çatışmalar, mücadelelerinden sadece birkaçıdır. Kısa süre sonra, bazı farklı kadın grupları, ana akım feminizmin yalnızca orta sınıf beyaz kadınların sorunlarıyla ilgilendiğini iddia ederek rahatsızlıklarını dile getirmeye başlamışlardır. Özellikle 1960'lar ve 1970'lerde gelişen ikinci dalga feminizm sürecinde kadın hakları mücadelesini görünür kılmıştır. Ancak bu dönemde feminist söylem büyük ölçüde orta sınıf beyaz kadınların deneyimlerini merkeze almış, Siyah kadınların yaşadığı çok katmanlı ayrımcılık yeterince temsil edilmemiştir. Farklı ve meydan okuyan kadın seslerinden etkilenen siyah kadınlar, kendilerini ifade etme konusunda giderek artan bir istek duymaya başladılar. Böylece, başlangıçta genel olarak cinsiyet eşitsizliğini ele alan feminizm, daha sonra ırksal adaletsizliği ele alan siyah feminizm de dahil olmak üzere yeni türleri de içerecek şekilde genişlemektedir.

Siyahilerin haklarını korumayı amaçlayan birçok kuruluş harekete geçmeye başlamıştır. Siyah kadınlar hem siyah hem de kadın oldukları için bu hareketlerde kendilerine yer olmadığını fark etmişlerdir. Kadın Özgürlük Hareketi veya Siyah Özgürlük Hareketi gibi hareketlerde de gereken önemi

kazanamazlar. Siyah kadınlar, ikinci sınıf görüldüklerini fark ettikleri için seslerini duyurmakta zorlanmaktadırlar. Bütün bu farkındalıklar sonucunda, siyah feminizm ortaya çıkmıştır. Bu feminizm türü, bir feminizm türü olarak gelişen ve ırkçılığın, cinsiyetçiliğin ve sınıf baskısının siyah kadınların hayatlarında mevcut olduğunu savunan bir düşünce ekolü olarak görülmektedir. Siyah Feminizm, bu baskıları sadece soyut olarak görüp tartışmaz, ayrıca siyah kadın bedeninin, güzelliğinin ve isteklerinin nasıl kontrol edilip değersizleştirildiğini açığa çıkarmıştır. Siyah kadın bedeninin ve güzelliğinin yeniden tanımlanmasını ve geri kazanılmasını sağlamıştır. Bu kesişimsel mücadele, siyah kadınların bedenlerine en belirgin şekilde yansır; çünkü onları susturmaya çalışan sistemler aynı zamanda nasıl görünmeleri, davranmaları ve var olmaları gerektiğini de dikte etmiştir. Bu toplumsal baskı aracılığıyla, onların yalnızca düşünceleri ve davranışları değil, aynı zamanda bedenleri ve güzellik algıları da denetim altına alınmaya çalışılmıştır. Siyah kadın edebiyatı ise tam bu doğrultuda, direniş eylemleri yoluyla güzelliğin, bedenin ve kimliğin geri kazanılması için güçlü bir araç görevi görmektedir. bell hooks, Kimberlé Crenshaw ve Alice Walker gibi teorisyenlerle etkileşim kuran bu siyahi edebi gelenek, siyah kadınların seslerinin toplumsal baskıyla nasıl karşı karşıya kaldığını ve kimlik ile güç anlatılarını nasıl yeniden anlam kazandığını göstermektedir.

Tarihsel olarak, Batı güzellik standartları, siyah kadınların fiziksel özelliklerini ötekileştiren Avrupa merkezci anlayışlardan etkilenmiştir. Frantz Fanon, *Black Skin, White Masks* adlı eserinde, sömürgeci fikirlerin siyah bedenlere nasıl hakaret ettiğini ve onları nasıl yabancılaştırdığını, ikinci sınıf algısı yarattığını incelemiştir. “Siyah insanın iki boyutu vardır. Biri ırkdaşlarına ilişkin olanı, diğeri de beyaz insana ilişkin olanı. Beyaz insana karşı davranışlarıyla, başka bir zenciye karşı davranışı farklıdır. Zencinin bu benlik bölünmesinin doğrudan doğruya sömürgeci baskının bir sonucu olduğunu ayrıca belirtmeye gerek yok” (Fanon, 2008: 17). Bu, beyaz güzellik anlayışının, onları nasıl boyunduruk altına aldığını gösteriyor. Fanon, sömürgecilik ve ırksal baskının Afrika kimliklerini parçaladığını ve derin travmalar yarattığını öne sürmektedir. bell hooks, *Black Looks: Race and Representation* adlı kitabında, siyah kadınları baskıcı güzellik standartlarının içselleştirilmesine direnmeye ve kendi güzellik yorumlarını oluşturmaya çağıran “karşıt bakış” kavramını ele alıyor: “Bakış” benim hayatımda her zaman politik olmuştur. Tekrarlanan cezalar yoluyla bakışın tehlikeli olabileceğini anlayan bir çocuğun hissettiği dehşeti hayal edin. ‘Karşıt bakış’, bakmak, direnmek istemekle ilgilidir. Sorgulayıcı bir bakıştır” (hooks, 1992: 114). Bu ifadelerle hooks, siyah kadınların adaletsiz bir kültüre karşı kendi bakış açılarını ve direniş yöntemlerini geliştirmelerinin gerekliliğini gözler önüne seriyor. Siyah kadın edebiyatı, beyazların güzellik standartlarını reddetmekle kalmamış, aynı zamanda siyah kadın bedenini yeniden tanımlayarak ona özneleştirme, dayanışma ve kolektif güç imkânı sunmuştur.

Siyah kadınlar, katı ataerkil kurallarla ve siyah erkeklerin bile kendi renklerinden kadınları görmezden gelmesiyle mücadele ettiler. Siyah kadınlar, kendi haklarını savunacak, çabalarını destekleyecek ve onlara yönelik ırksal, cinsiyetçi ve sınıfsal ayrımcılığı ortadan kaldıracak bir felsefe oluşturmak için Siyah Feminist Hareket bayrağı altında bir araya geldiler. Sivil Haklar Hareketi, siyah feminizmin 1960’larda ivme kazanmasını sağladı. 1955’te, Rosa Parks adında siyah bir kadının belediye otobüsünde ön koltuktan kalkmama cesaretini göstermesi, Sivil Haklar Hareketi’nin fitilini ateşlemiştir. Siyah kadınlar, tek umutlarının kendileri olduğuna inanarak bu tür adaletsizlikler ve baskı biçimleri karşısında daha dirençli olmaya başladılar. Daha sonra siyah feminizm, siyah kadınların kurtuluş yolculuklarında onlara destek olmuştur.

1960’lar ve 1970’ler boyunca, Siyah kadınların fikirleri ve aktivizmi tutarlı bir teorik çerçevede birleşmeye başlar. Hareket olgunlaştıkça, ilkelerini dile getirebilecek ve amaçlarını hem siyasi hem de akademik alanda görünür kılabilecek entelektüel liderlere ihtiyaç duyulur. Bu yönü sağlayan en etkili

isimlerden biri, Siyah feminizm kavramını hem tanımlayan hem de ilerleten Barbara Smith'tir (1946 –). Bu amaçla Siyah kadınların toplumda karşılaştığı ve feminizmin benimsemediği sorunları ele almak için siyah feminizm doğmuştur. Siyah feminist ideoloji, siyah kadınların ve diğer renkli kadınların toplumsal, ırksal ve sınıfsal baskıdan kurtulmasını sağlama girişimlerini içermektedir. bell hooks'un çıkış açan kitabı *Feminist Theory: From Margin to Center*'a göre, kadınlar "sessiz bir çoğunluk" oluşturmaktadır. (hooks, 1984: 1). Ancak siyah kadınlar hesaba katıldığında, bu sessizlikten rahatsız olanların çoğunluğunu onların oluşturduğu görülmektedir. Siyah kadınlar, feminizmin kendi deneyimlerini ve yaşamlarını kapsamadığını fark ettikten sonra yeni bir harekete ihtiyaç duyduklarını anladılar. bell hooks'un belirttiği gibi:

Bu siyah kadınlar, beyaz feministlerin erkek zulmüne ve kadınların ezilmesine "yeni" bir keşifmiş gibi odaklandılar ve böyle bir odaklanmanın hayatları üzerinde çok az etkisi olduğunu farkına vardılar. Onlara göre bu, orta ve üst sınıf beyaz kadınların ayrıcalıklı yaşam koşullarının bir göstergesiydi ve ezildiklerini gösterecek bir teoriye ihtiyaç duymaları kaçınılmazdı. (hooks, 1984:10).

Bu ifade, Siyah kadınların kölelik döneminden itibaren süregelen hak ve özgürlük mücadelesinin, beyaz feminist söylemlerden bağımsız bir düşünsel ve politik çizgide geliştiğini göstermektedir. Siyah kadınların kölelikle başlayan hak ve özgürlük arayışı tarihleri boyunca devam etmiş ve yaşamlarına yansımıştır.

Siyah kadınlar bir grup olarak toplumda alışılmadık bir konumdadırlar. Çünkü sadece mesleki basamakların en altında yer almakla kalmıyoruz, aynı zamanda genel sosyal statümüz de diğer tüm gruplardan daha düşük kalıyor (hooks, 1984:14).

Siyah Feminizm, siyah kadınların kurtuluş mücadelesinde bir tür dayanak noktası haline gelir. hooks, siyah kadınların değerini şöyle vurguluyor: “Feminist teorinin oluşturulmasında merkezi bir rol oynamamız ve benzersiz ve değerli bir katkı sunmamız gerektiğini öneriyorum” (hooks, 1984: 15). Bu noktada, siyah kadın yazarların metinleri yalnızca bireysel bir deneyimin aktarımı değil, aynı zamanda nesiller boyunca aktarılan bir direniş hafızasının da parçası olmuştur. O dönemde Amerika'da kölelik altında olan siyahlar, özellikle de kadınlar, farklı roller üstlenerek başkalarına hizmet etmişlerdir. Hayatlarının ne kadar karmaşık olduğunu anlatmanın en kolay yolu, siyah kadının anne, tarla işçisi, dadı, hizmetçi, eş ve bebek bakıcısı olarak üstlendiği çeşitli işlevlerdir. 1970'lerin sonlarından bu yana, bu duruma direnen siyah feministler, teorileri ve araştırmalarıyla toplumdaki siyah kadınların ezilmesine dair farkındalık yaratmaya çalışmaktadırlar.

Siyah kadınlar önce insan olarak görülmek için mücadele ederken, beyaz kadınlar oy hakkı ve diğer sosyal ve ekonomik haklar gibi daha fazla hak için mücadele ettiler. Siyah kadınlar, beyazların egemen olduğu bir toplumda toplumsal kabul görmek için mücadele ederken, her iki kadın grubuna da atfedilen önem ve ayrıcalığa tanık oldular. Güneyli bir kadın bu adaletsizliği şu şekilde haykırıyor:

Ben siyahi bir kadın, eş ve anneyim. [. . .] Siyahi bir kadın, ne kadar saygın olursa olsun, beyaz fahişeden daha aşağıdadır. [. . .] Güney tren istasyonlarında üç bekleme odası vardır ve çok dikkat çekici tabelalar cahil insanlara bu odanın 'hanımlar' için, bu odanın 'beyler' için ve şu odanın da siyahi insanlar için olduğunu söyler. Biz ne 'hanımlar' ne de 'beyler'iz, sadece 'renkliyiz' (Lerner, 1992:66-67).

Siyah kadınlar, toplumda kendilerine bir yer edinme ve değerlerinin tanınmasını sağlama konusunda beyaz kadınlara kıyasla çok daha büyük engellerle karşılaşmıştır.

“Ancak, Amerikan ırk ve cinsiyet ideolojilerinin kesiştiği noktada duran siyah kadınlar iki kat itibarsızlaştırıldı” (Mgadm, 2009, p.40).

Ne beyaz topluluk ne de siyahi erkek topluluğu onları takdir etmektedir. Siyah kadının yalnızca cinsiyeti için değil, aynı zamanda ten rengi için de mücadele ettiği, o zaman ortaya çıkmıştır. Hatta Siyah kadınların yaşadığı ayrımcılık, yalnızca cinsiyete dayanan bir ayrımcılık değil; aynı zamanda tarihsel olarak sürekli yaşanmış ırksal hiyerarşilerin ürettiği baskılarla bir bütün olmuştur.

Siyah erkekler ve siyah kadınlar arasında, büyük ölçüde beyaz ırkçılığıyla beslenen ama aynı zamanda siyahların bu ülkedeki deneyimlerinin cinsel politikaları hakkındaki neredeyse kasıtlı cehaletinden kaynaklanan derin bir güvensizlik, hatta nefret var. (Powell, 1983: 283).

Powell'ın aktardığına göre Wallace'in bu ifadesi, Siyah kadınların yalnızca dışsal baskı sistemleriyle değil, aynı zamanda kendi toplulukları içindeki cinsiyetçi tavırlardan dolayı yaşadıkları sıkıntıları göstermektedir. Collins, farklı toplumsal tabakalardan gelen bireyleri etkileyen iki temel çatışmayı ortaya koyar. Ona göre tüm feminist ve ırksal adalet hareketlerinin kökeninde, siyah feminizmin sorunsalı bulunmaktadır.

Köle kadınların beyazların baskısına karşı gösterdiği teorik direniş, kölelik dönemine kadar uzanır ve daha sonra 20. yüzyıl bilim insanları tarafından siyah feminizm olarak adlandırılır (Palmer, 1995: 123).

Siyah kadınlar, yirminci yüzyılın sonlarında Asya, Afrika ve Latin Amerika'daki çeşitli toplumsal hareketlerden, politik ideolojilerden ve kültürel yapılardan etkilenecek feminizme yönelmeye başlarlar. Collins, bu fikirlerin yalnızca Afrika kıtasında değil, küresel ölçekte de siyah kadınların deneyimlerini anlamada ne denli belirleyici olduğunu tartışır.

Siyah kadınların ve fikirlerimizin görünmezliğini yalnızca Amerika Birleşik Devletleri'nde değil, Afrika, Karayipler, Güney Amerika, Avrupa ve siyah kadınların yaşadığı diğer yerlerde de sürdürmek, toplumsal eşitsizliklerin sürmesine yardımcı olmak açısından son derece önemliydi (Collins, 2000: 20).

Collins'in bu vurgusu, siyah kadınların yalnızca belirli bir coğrafyada değil, küresel düzeyde marjinalleştirildiğini ve bu görünmezliğin ırk, cinsiyet ve sınıf temelli eşitsizlikleri yeniden ürettiğini gösterir. Bu durum, siyah kadınların deneyimlerinin feminist söylem içinde temsil edilme biçimlerinin yeniden düşünülmesini zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda, siyah feminizm yalnızca bir direniş hareketi değil, aynı zamanda bilgi üretiminin epistemolojik bir aracı hâline gelmektedir.

Siyah feminizm, toplumsal cinsiyet eşitsizliği ile ırkçılık karşıtı mücadelenin kesiştiği bir düşünsel ve politik alan olarak gelişmiştir. ırk ve cinsiyet eşitliği olasılığı, siyah feminizmi mümkün kılan faktördür. Siyah feminizmin zaman içindeki gelişimini incelersek, ırksal adaletsizliklerin, ayrımcılığın ve eşitsizliklerin önemli bir etkisi olduğunu görürüz. Siyah kadınların görüşlerine ilişkin bakış açısı, ikinci dalga feminizm döneminde daha da önem kazandı. Siyah kadınlar, mücadeleleri boyunca sayısız engelle karşılaştı; siyah erkekler cinsiyet sorunları hakkında nasıl düşünmelerini sağlayacaklarını ve beyaz kadınları ırkçılık ve cinsiyetçilikle ilgili ırksal endişeler hakkında nasıl düşünmelerini sağlayacaklarını anlatmaları, uzun zaman aldı. Siyah kadınlar, topluma, eşit olduklarını ikna etmek için kadınsı kimliklerini ön plana çıkarmadan önce, ilk olarak ırksal engelleri yıkmak zorunda kaldılar. Beyaz erkekler, Afro-Amerikan tarihindeki toplumsal piramidin tepesinde yer alırken, onları beyaz kadınlar, sonra siyah erkekler ve ardından siyah kadınlar takip eder. Siyah kadınlar tarih boyunca ya sessiz kalıp adaletsizliklere katlanmayı seçecek ya da sorunları ele almak için harekete geçeceklerdi. Sessiz kalmak yerine eylemlerini şekillendirmeye ve seslerini duyurmaya çalıştılar. Siyah feministlerin endişe duyduğu temel konular şunlardır:

[Ü]reme hakları, kısırlaştırma istismarı, kürtaja eşit erişim, sağlık hizmeti, çocuk bakımı, engelli

hakları, kadınlara yönelik şiddet, tecavüz, dayak, cinsel taciz, sosyal yardım hakları, lezbiyen ve gey hakları, yaşlanma, polis vahşeti, işçi örgütlenmesi, anti-emperyalist mücadeleler, ırkçılık karşıtı örgütlenme, nükleer silahsızlanma ve çevrenin korunması... (Guy & Sheftall, 1995: 263).

Beyaz kadınlar tarafından dile getirilen feminist inançlara uymamaları ve feminizmin yalnızca kadın bakış açısıyla algılandığına inanmaları nedeniyle, siyah kadınların feminizmden vazgeçmeleri bekleniyordu. Afrikalı kadınlar, önce Kuzey Amerika ve Avrupa'da, ardından Afrika'da kendi kültürlerine ve toplumsal yapılarına uygun bir "feminist anlayış" aradılar. Feminizmin aksine, siyah kadınlar kendilerine özgü kimliklerini daha iyi yansıtabilecek fikirler aradılar. Bu araştırmanın sonucunda, Esther Y. Smith, Patricia Hill Collins ve Barbara Christian'ın "siyah feminizmi", Alice Walker'ın "kadıncılık"ı ve Ogunyemi Chinkwenye Okonjo'nun "Afrika kadıncılığı" gibi teoriler ortaya çıktı. Alice Walker, "renkli kadınlar" veya "siyah feminizm" yerine "kadıncılık" terimini popülerleştirmiştir. Alice Walker'ın "kadıncılık" kavramı, siyah kadınların içsel güzelliğini ve değerini onurlandıran ve deneyimlerinin ve bedenlerinin insanlığın özü için gerekli olduğunu varsayan bir çerçeve sunar. Bu kavramla siyah kadınların bedenlerini ve deneyimlerini yalnızca bireysel varoluş olarak değil, aynı zamanda toplumsal ve duygusal dayanışmanın bir kaynağı olarak görüyordu.

Siyah feminizm, bir hareket olmanın yanı sıra kültürel ve yaratıcı bir varoluştur. bell hooks, Toni Morrison ve Audre Lorde gibi yazarlar birçok alanda edebi ve sanatsal eserler üretmişlerdir. Audre Lorde'un "The Transformation of Silence into Language and Action" başlıklı makalesindeki "Sessizliğiniz sizi korumayacak" (Lorde, 1987: 40) sözleri, siyah feminizmin entelektüel ve bireysel özgürlüğe verdiği önemi göstermektedir. Audre Lorde'un sessizliği konuşmaya dönüştürme vurgusu, Siyah feminizmin temel amacını vurgular: Baskı sistemlerine karşı sesini ve eylemliliğini geri kazanmak olarak dile getirir. Bu anlayış doğrultusunda, Siyah kadınlar beyaz feminizm ve Afrikalı erkekler tarafından iki kat daha fazla ötekileştirilmiş ve kendilerini bu çıkmazdan kurtarma ihtiyacı hissetmişlerdir. Hazel V. Carby makalesinde şöyle diyor:

"Siyah Feminizm ve Kız Kardeşliğin Sınırları" adlı makale, "bunun başka bir dilde açıklanması gerektiğini" önerir. "Bizim yapacağımız şey, cinsiyet, ırk ve sınıfın "üçlü" baskısının, hem özgüllükleri hem de siyah kadınların hayatlarını nasıl belirledikleri açısından nasıl anlaşılabilirliğini gösteren yollar sunmak olacak (Carby, 2007: 2).

Carby, beyaz kadının hikâyesinin aksine, siyah kadınların maruz kaldığı baskının "ırk, cinsiyet ve sınıf" açısından daha çeşitli olduğunu iddia etmektedir. Siyah kadınlar, kendilerini kanıtlamak için beyaz kadınlara göre daha çok ve daha uzun süre çalışmak zorunda kalmışlardır.

Bu mücadelelerin önemi, Britanya'daki kadınların hikâyesinin yazımına ışık tutmalıdır. Siyah kadınlar için anlamlı bir feminist teori ve bunu geliştirmek önemlidir. Tüm yokluklarımızda kendimizi yeniden kurmayı veya tarihten tarihe sızan kötü düşünülmüş varlıkları düzeltmeyi umamayız, ancak kendi tarih hikâyelerimize tanıklık etmek isteriz. (Carby, 2007: 1).

Carby, bu ifadesi ile Siyah kadınların hem feminist hem de tarihsel söylemlerde uzun süredir çarpıtılmış veya susturulmuş kendi anlatılarını yeniden inşa etmelerinin gerekliliğini vurgulamaktadır. "Tarih" yerine "herstory" (kadının öyküsü) terimini kullanması, kadınların -özellikle de Siyah kadınların- deneyimlerini ataerkil ve sömürgeci anlatıların sınırlarından kurtarma girişimini simgeler. Bu geri alma eylemi yalnızca kimliğin bir yansıması değil, aynı zamanda beyaz feminizmin dışlayıcı doğasına meydan okuyan politik bir işlemdir. Dahası, Carby'nin içgörüsü, Kimberlé Crenshaw ve Patricia Hill Collins gibi akademisyenler tarafından ortaya atılan ve Siyah kadınların baskı ve direnişini anlamada ırk, cinsiyet ve sınıfın birbirinden ayıramayacağını vurgulayan daha sonraki teorik kesişimsellik çerçevesini de öngörür.

Siyah feminizm, ırkçılık ve cinsiyetçiliğe toplumsal bir bakış açısıyla yaklaşarak geleneksel feminist hareketin sınırlarının ötesine geçen bir kurtuluş hareketidir. Hem diğer kadınların hem de siyahların haklarını koruyan bir toplumsal yapıya dönüşmüştür. Hareket, kölelik de dahil olmak üzere tarihsel baskılara maruz kalmış siyah kadınlarla başlayarak daha geniş bir alanı kapsamaktadır. Siyah kadın bedeni, kölelik döneminden modern medya dünyasına kadar sıklıkla nesneleştirme ve baskı alanı olmuştur. Saidiya Hartman (1997), *Scenes of Subjection: Terror, Slavery, and Self-Making in Nineteenth-Century America* adlı eserinde, tarih boyunca Siyah bedenin nesneleştirilmesi ve düzenlenmesini ele alarak, Siyah kadın bedeninin nasıl gözetim, disiplin ve sömürü sistemlerine tabi tutulduğunu gösterir. Hartman'a göre, toplumsal yük yalnızca psikolojik olarak taşınmaz, aynı zamanda bu tahakküm mekanizmaları aracılığıyla Siyah kadınların bedenlerine de işlenir (Hartman, 1997: 56–57). Siyah kadın edebiyatı, bedeni aktif bir güç ve özgürleşme kaynağı olarak tasvir ederek bu tarihsel geleneğe meydan okumaktadır. Edebi ifadeleri, dayatılan sessizliğe karşı ses olma görevi üstlenerek, Siyah kadınların tarih boyunca ötekileştirilen bedenlerini, güzelliklerini ve kimliklerini yeniden yazmaları sağlanmıştır.

Siyah kadın edebiyatı, güzellik ve bedeni pasif temsiller olmaktan çıkarak, kimliğin yeniden inşa edildiği politik ve estetik bir mücadele alanına dönüştürür. bell hooks, Kimberlé Crenshaw ve Alice Walker'ın kuramsal katkılarıyla kesişen bu edebî gelenek, Siyah kadınların deneyimlerini şekillendiren yapısal baskıları açığa çıkarırken, aynı zamanda kendini bulma, özerklik ve toplumsal güç anlatılarını yeniden üretir. Siyah kadın yazarlar, anlatıyı yalnızca yaşanmışlığı aktaran bir araç olarak değil, baskıya karşı düşünsel ve duygusal bir müdahale alanı olarak konumlandırırlar. Bu yönüyle edebiyat, Siyah kadınların sessizleştirilen bedenlerini ve kimliklerini geri çağırdıkları, özneleşmeyi mümkün kılan bir direniş ve güçlenme pratiği hâline gelir.

Kaynakça / References

- Carby, Hazel V. "White Woman, Listen! Black Feminism and the Boundaries of Sisterhood". In *Black British Feminism: A Reader*, edited by Heidi Safia Mirza, London: Routledge, 1997.
- Cooper, A. J. (1892). *A voice from the South: By a Black woman of the South*. Aldine Printing House.
- Crenshaw, K. (1989). Demarginalizing the intersection of race and sex: A Black feminist critique of antidiscrimination doctrine, feminist theory and antiracist politics. *University of Chicago Legal Forum*, 1989(1), 139–167.
- Collins, Patricia Hill. *Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment*. New York: Routledge, 2000.
- Fanon, F. (2008). *Black skin, white masks* (R. Philcox, Trans.). Grove Press.
- Guy-Sheftall, Beverly (Ed.). *Words of Fire: An Anthology of African-American Feminist Thought*. New York: The New Press, 1995.
- Hartman, S. V. (1997). *Scenes of subjection: Terror, slavery, and self-making in nineteenth-century America*. Oxford University Press.
- Hooks, b. (1981). *Ain't I a woman: Black women and feminism*. South End Press.
- Hooks, b. (1984). *Feminist Theory: From Margin to Center*. South End Press.
- Hooks, b. (1992). *Black looks: Race and representation*. South End Press.
- Lerner, Gerda. *Black Women in White America: A Documentary History*. New York: Pantheon Books, 1992.
- Lorde, A. (1987). *Sister outsider: Essays and speeches*. Crossing Press.
- Mgadmi, Mokhtar. "Black Women's Identity: Stereotypes, Respectability, and Passionlessness (1890–1930)." *LISA—Journal for Gender Studies in the Middle East and the Islamic World*, 2009.
- Palmer, P. (1995). Black feminism. In C. N. Davidson & L. Wagner-Martin (Eds.), *The Oxford companion to women's writing in the United States* (pp. 123–124). Oxford University Press.
- Powell, Liza C. "Black Macho and Black Feminism." In Barbara Smith (Ed.), *Home Girls: A Black Feminist Anthology*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press, 1983.
- Truth, S. (1851). *Ain't I a woman?* (Speech delivered at the Women's Convention, Akron, Ohio).
- Walker, A. (1983). *In search of our mothers' gardens: Womanist prose*. Harcourt Brace Jovanovich.